

Aquesta nova tecnologia va tenir els seus principis a l'any 1920 quan Kidd&West, pares de l'actual AC, van establir que un fruit emmagatzemat en un ambient on la concentració d'O₂ és inferior a la normal (<21%) es conserva més temps i manté la seva qualitat. A

títol anecdòtic, les concentracions de gasos a l'atmosfera normal que tots respirem són de O₂: 21%, CO₂: 0,03%. En una cambra d'AC es troben al voltant de 1-5% per al cas del O₂ i entre 0 i 5% per al Co₂.

Els avantatges que presenta aquesta nova tecnologia són els següents:

- Disminueix l'activitat respiratòria dels fruits.
- S'inhibeix, en part, la biosíntesi d'etilè, que és una substància que es produeix en els fruits pel propi fet de madurar.
- Es reté l'acid: quan un fruit està verd, no és dolç, és àcid, i això és degut a la concentració d'aquest component.

- El fet de variar la concentració de CO₂ i d'O₂ fa que no s'hagi de baixar tant la temperatura i, per tant, les pèrdues degudes a danys per fred són inferiors

- I com a darrer avantatge, i el més important, s'augmenta la vida comercial del producte.

Tot això es tradueix en un major període de conservació. A títol orientatiu, podem passar de 4-5 mesos de conservació en fred normal a 9-10 mesos en AC per al cas de la poma. Aquest és, per tant, el veritable secret del perquè es menja tant fruita com tot tipus d'hortalisses fora de temporada.

Paquita Carrera
Enginyera tècnica agrícola

Preludi de l'hivern

*Contemplo la ingravidesa de les fulles tardorenques
-ventijol d'octubre, preludi d'inclemències austeres-,
i els nius nus de les orenetes migratòries, passatgeres,
sota les balconades closes dels carrers endormiscats.*

*Plor de novembre damunt dels pètals de les roses
-les darreres que alguns ulls esguardaran-,
blanques com la neu que en el nostre cim més alt reposa,
gerdes com el riallejar d'infants amorosits, enjogassats.*

*I amb pas gèlid el desembre engoleix el dia,
avança estenent els alats braços de la boira ponentina
-en ells ja descansen els insectes i els rèptils de l'estiu-,
i la saba, en les branques dels fruiters, lentament polsa.*

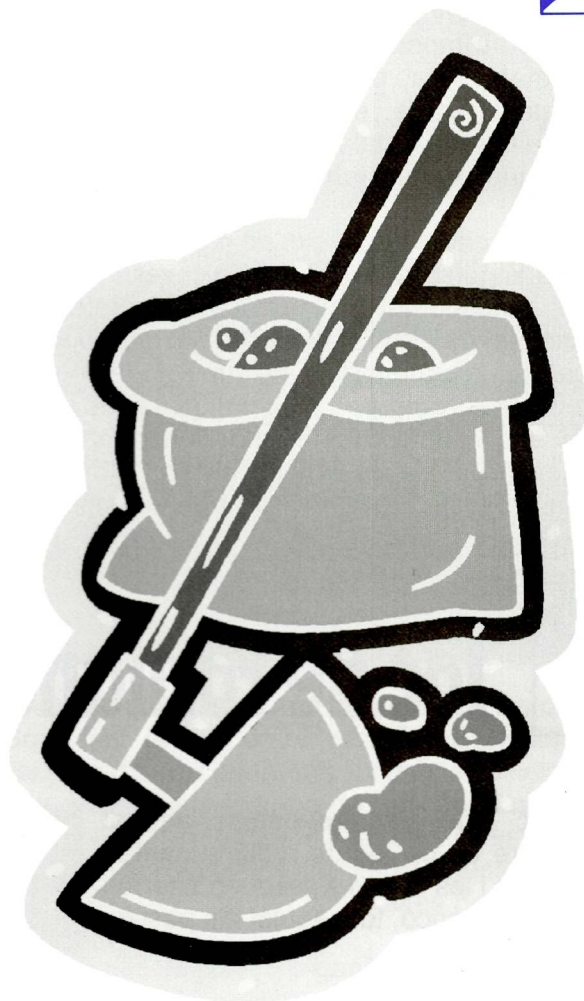
Meritxell Sans Carré

La derrota de la “trumfa”

Permeteu-me la llicència d'encetar el present article amb una petita excursió més social que lingüística.

Un pertany a una mena de generació una mica estranya peculiar, com altre no- que no ha acabat mai d'identificar-se amb cap referent i ha viscut a mig camí de moltes tendències i ideologies. La joventut dels alpicatins de la meua quinta va transcórrer en un temps i en un país de trànsit, que tot just començava a recuperar-se de la negra nit del franquisme (som massa joves, doncs, per haver corregut davant dels grisos, però massa grans per a ser considerats fills de la democràcia), i això, vulguis que no, ens ha condicionat. Som d'aquells que no enyorem res, però que tampoc no n'esperem gran cosa, del futur. Hem vist aparèixer els primers mitjans de comunicació en català i encara vam ser a temps d'aprendre, poc o molt, la pròpia parla a l'escola, sense tenir plena consciència, tanmateix, de com era d'important la recuperació d'aquests àmbits d'ús per a una llengua maltractada durant decenniis. Som d'una generació, en fi, que si bé conserva alguns trets del dialecte lleidatà genuí dels padrins amb qui ens vam criar, hem estat en bona part absorbits pel món globalitzador del segle XXI i, en conseqüència, n'hem perdut molts altres. Qui hagi anat seguint aquesta secció sap que el meu discurs no és catastrofista (les llengües vives canvien i és normal que ho facin), ni encara menys elegíac (ja plorarem, els quatre malcontents de sempre, si s'escau, quan la llengua s'extingeixi o enfilí un camí de no retorn). Les meues ratlles volen ser producte de l'observació i transmeten, com a molt (què hi farem!), un puntet de nostàlgia.

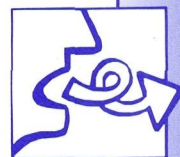
Així, doncs, sense fer-ne un drama, podem observar com, per exemple, els nascuts els anys seixanta reconeixem el mot *granera* i l'hem sentit a casa infinitat de cops, però no l'utilitzem i diem “escombra”; el mateix passa amb expressions com *a camins* (per “a vegades”); i n'hi ha que fins i tot han abandonat, tot i haver-lo usat temps enrere, l'article masculí *lo* en els àmbits col·loquials. Val a dir que no baso les meues afirmacions en cap estudi empíric, però intueixo una tendència encara molt més acusada en els qui ens vénen al darrere, molts dels quals ja ni tan sols reconeixen formes com *granera*, *sisquere* o *estalzí*. Com deia, això no tindria perquè representar cap calamitat més enllà del que li passa a qualsevol altra llengua més o menys normalitzada: és el preu que cal pagar davant la tendència uniformitzadora que capitalitza els temps moderns. Però, és clar, la nostra llengua

es troba ara mateix molt lluny de poder-se considerar normal.

I això passa, també, amb la paraula *trumfa*. En el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Alcover i Moll recullen la forma *trumfa* des de la Cerdanya fins a la Llitera i, tot i que no esmenten cap localitat del Segrià, nosaltres sabem que hi és ben pròpia en la majoria. Quants alpicatins de menys de quaranta anys, però, utilitzen avui dia el mot en les seves comunicacions quotidianes? Segurament ben pocs, o cap. En canvi entre els més grans sí que encara és viu; l'alternen amb el seu sinònim *patata*, en una mena de convivència diglòssica tota particular: les *trumfes* són el tubercle feculent tal com surt de terra o cuinat; però no compta que ningú, en canvi, hagi anat mai al bar o la botiga a demanar una bossa de *trumfes fregides*, ni ara ni fa trenta anys.

La història de tots dos mots és (com sempre) curiosa. El tubercle que designen no va arribar del Nou Continent fins a la primeria del segle XVI i, per tant, amb el català plenament format, tota paraula que s'utilitzés per designar-lo havia de ser, per força, un neologisme. *Patata* és un

nom que procedeix de la llengua quítxua (una de les llengües ameríndies més importants). Els indis americans feia segles que en consumien i en parlaven i, com passa sovint, juntament amb el producte s'importà la paraula per anomenar-lo (el mateix va passar, per exemple, amb *tomata*). *Trumfa*, en canvi, té l'origen en la pròpia llengua catalana: és una deformació de *trufa* que, al seu torn, procedeix del francès *truffe*.

Així i tot, cal comptar que en algunes zones de l'àrea lingüística del català (Alcover i Moll ho van documentar en diversos indrets del Principat) s'utilitza la variant *trumfo*, cal suposar que amb la mateixa fortuna que està tenint, per a nosaltres, *trumfa*. Com a curiositat puc afegir que al cor mateix del Segrià, concretament a Artesa de Lleida, es podia sentir fins fa ben poc aquesta forma (*trumfo*) amb una important

presència entre els més grans. La forma *trumfo* és una deformació de *trumfa*, i el canvi es produeix, segurament, per similitud amb la paraula que designa el pal de més valor en alguns jocs de cartes, i que procedeix del llatí *triumphus*, 'triomf'.

Un últim apunt: la vitalitat que durant algunes generacions devia tenir el mot *trumfa* a casa nostra va fer que, per analogia, adquirís un nou significat: 'bony que surt al cap a conseqüència d'un cop, nyanyo'. El DCVB d'Alcover i Moll ni tan sols recull aquesta accepció. Avui, però, aquest ús de la paraula ha entrat també en un irreversible (i potser natural) procés de desaparició. Coses del relleu generacional!

Llorenç Capdevila

Joc de rotllana

El joc que us presentem aquest trimestre és un joc de rotllana cantat. Els nens i les nenes s'asseuen a terra i canten la cançó, tot seguint els passos que marca.

*Demà és diumenge,
sant Joan lo fa,
agafa una escopeta
i se'n va a caçar.
Tira un tiro, pum!
Mata un pardal
i surt una monja
pelant una taronja.
Surt sant Martí
tocant lo violí.
Surten los angelets
tocant los platerets.
I surt Nostre Senyor
tocant lo tambor.*

Font d'informació: Josepa i Maria Capdevila.

**Encarna Mecías
Montse Prats**

El darrer Montcada

Era una tarda d'agost calorosa, tòrrida, calenta. Els cavallers cavalcaven suats. Una brisa suau pentinava els pins.

Els cavalls i rossins estan excitats; la suor els regalimava i exhalaven una fortor que destalentava.

Des de l'entrada de la vila albiraren el castell dels Montcada: un casalt fortificat al capdamunt del turó del Malany que no concorda amb la fama antiga de la nissaga dels Montcada, cavallers rics i guerrers.

Eren sis dotzenes de cavallers, gent arpegadissa que feien via pels camins de l'illa, giradissos i mossèn Guillem de Montcada, alt, ros, escardalenc, que els comandava, amb la mirada fosca, fixada en el castellet torrat pel sol amb la idea obsessiva de la venjança entre cella i cella.

Qui sinó ell, fill primogènit de son pare, Guillem de Montcada, desposseït del seu reialme, dels seus drets, dels seus cabals pel seu oncle Mateu de Montcada?

Guillem el rossinyol, li deien els amics perquè tenia una veu airosa i flexible. Ell que era un cavaller sense cap reialme ni dret, convertit en lladre de camins. Pirata de camí ral.

Des de lluny, els cavallers eren una rastellera de polseguera que s'aixecava com un remolí en la plena calor canicular.

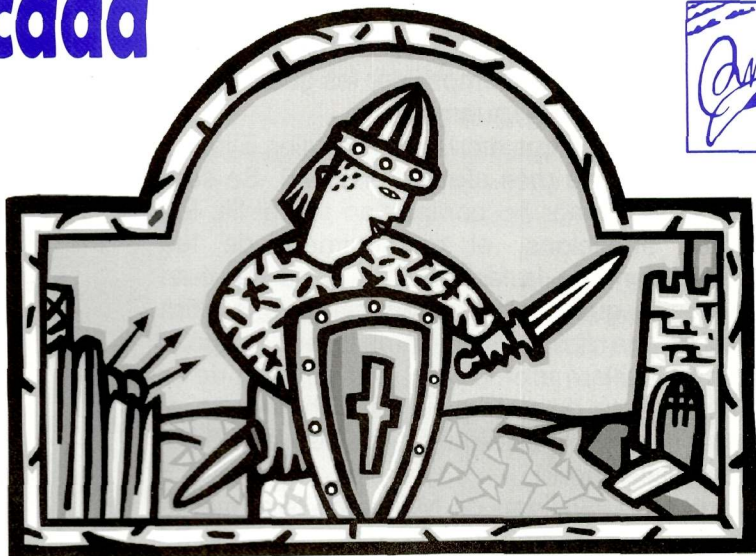
Passaren pel poble tranquil. Ben alineat. Era l'hora de dinar: se sent olors fortes de cuines: de fregit, de llegums i de fum que sortia per les xemeneies. Olor de greix de xot.

Les poques vilatanes que hi havia s'amagaven a darrere les finestres, espantades. Hi havia molts moriscos que cultivaven els horts i moltes dones de pell colrada que fugien esparverades darrere les portes i finestres, quan sentien els cavalls. Un home savi mirava amb inquietud aquella colla de cavallers esparracats que pareixien més bandolers que cavallers d'alta posició social. Les guerres i bandositats entre famílies nobles no només els està arruinant sinó que arruïna el país, pensa ocult, des de darrere la finestra.

Enfilen la llarguíssima i rosta pujada del castell entre muntanyes que la tarda ha emboirat i truquen amb grans cops i crits. Obriu! Som Guillem de Montcada i vull veure mon oncle!

-I els seus cavallers que volem menjar qualsevol rosegó de pa i descansar en una màfega.

El vigilant del castell diria que han begut més del compte. El vell oncle de Guillem de Montcada sent riallades, crits, blasfèmies quan

mira des del merlet del castell. Era un home que voreja la setantena: arrupit i prim com una ascla duu encara el pes de la casa. Té sota la seva jurisdicció tota la comarca del Magaluffet. No és gaire comparat amb el passat esplendorós de la nissaga, però encara és prou: dos cops l'any rep els delmes i tributs dels pagesos moros que treballen les seves terres.

Pregunta, oïat, qui el reclama a aquelles hores tan intempestives. Pretén fer la sesta i aquell avalot el destarota. És gran i és home de costums estables. Vol saber qui torba la seva calma.

És Guillem, el fill del vostre germà en pau descansi-, que us ve a veure. Diu que vol parlar amb vós. Ve amb altres cavallers sorollosos i suats.

Deixeu-lo entrar. Espereu-me al pati.

Els cavallers enfilaren les escales. Se'ls veia callats, ara, i severament disciplinats. Només se sent brogit d'espases que piquen als esgraons i dringar de metalls i el trepig fort de les sabates. Mossèn Tomeu, el cap de la plaça, veu que van armats amb dagues i espasins i se'n malfia. Alguns dels acompanyants duen barba de dies i cabells llargs. Tenen la cara injectada de vi. Tenen el rostre colrat: estan avesats a viure al ras.

Guillem de Montcada era el més altiu, com un roure esbrancat. Era molt primot i més alt que els altres. Duia la manyopla encastada a l'espasa que li balda al maluc.

Les dones del castell el miren des d'una porta entrebadada admirades: el veuen un home preant i ferm.

Mossèn Tomeu, el cap de la plaça, mostra un segon d'indecisió. Dubta amb els dits joguinejant amb la seva espasa. Mira amb ulls nervisos. Gira la mirada esverada a dreta i esquerra abans que no deixa passar Guillem, que d'una bursada entra a dins l'estança on hi ha l'oncle de Guillem, que l'espera assegut en una poltrona davant d'una tauleta amb un got

